

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра конституційного, міжнародного
та адміністративного права**

ФЕДОРОНЧУК А. В.

**СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ**

*Методичні вказівки для підготовки до
семінарських (практичних) занять здобувачів
магістерського рівня освіти заочної форми
навчання*

*Освітньо-професійна програма «Право»,
Спеціальність 081 «Право»*

м. Івано-Франківськ

2023 рік

Схвалено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2023 року).

Затверджено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ____ від 28 серпня 2023 року).

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ____ від 05 вересня 2023 року).

Рецензенти:

Книш Віталій Васильович – доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Стефанишин Наталія Михайлівна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Федорончук Андрій Володимирович Методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Служба в органах місцевого самоврядування» для студентів заочної форми навчання. Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2023. 28 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану (підготовки магістра, з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право, освітньо-професійна програма «Право», форма навчання денна) Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Служба в органах місцевого самоврядування». В посібнику викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі

методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на заняття, тестові та практичні завдання. До кожної теми подано перелік літератури, а також перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин.

Методичні вказівки призначені для студентів, аспірантів, науковців, викладачів.

© Федорончук А.В., 2023

© ПНУ ім. В. Стефаніка, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....4

СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ.....6

Змістовий модуль 1. «Місцеве самоврядування та служба в органах місцевого самоврядування»

Заняття № 1. Тема 2. (2 год.) Сутність та правові джерела служби в органах місцевого самоврядування.....6

Змістовий модуль 2. «Прийняття, проходження та звільнення зі служби в органах місцевого самоврядування»

Заняття № 2. Тема 4. (2 год.) Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування.....13

Заняття № 3. Тема 5. (2 год.) Проходження та звільнення зі служби в органах місцевого самоврядування.....20

Заняття № 4. Тема 6. (2 год.) Відповідальність за порушення законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.....29

ВСТУП

Вивчення і засвоєння навчальної дисципліни «Служба в органах місцевого самоврядування» є невід'ємною частиною спеціальної підготовки студентів-правників.

Відповідно до навчального плану навчальна дисципліна «Служба в органах місцевого самоврядування» включає лекції, семінарські (практичні) заняття та самостійну роботу студентів.

Дані методичні рекомендації покликані допомогти студентам в процесі вивчення навчальної дисципліни «Служба в органах місцевого самоврядування», зокрема, при підготовці студентів до семінарських (практичних) занять.

Однією з найважливіших форм навчального процесу є семінарські заняття, які дають можливість студентам значно розширити і поглибити опанування предмету шляхом вивчення додаткової літератури і законодавчих та інших нормативно-правових актів. Семінарські заняття проводяться з метою сприяння ефективному засвоєнню студентами курсу, вироблення у студентів вміння користуватися спеціальною юридичною літературою, законами та іншими нормативно-правовими актами, вироблення навичок аналітичного підходу до прийняття рішень з конкретних правових ситуацій, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

На семінарські заняття виносяться основні питання програмних тем навчального курсу. В ході підготовки до семінару студент повинен ознайомитися з планом семінарського заняття, прочитати конспект лекції з теми семінару, ознайомитись з рекомендованою літературою, опрацювати відповідний нормативно-правовий матеріал, який бажано законспектувати. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання тестових та практичних завдань, їх обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті. Питання навчальної дисципліни «Служба в органах місцевого самоврядування», які не виносяться на семінарські заняття, вивчаються студентами самостійно.

При підготовці до виступу на семінарі, студентам рекомендується скласти докладний план або тези виступу, якими можна користуватись під час виступу. Під час виступу дуже важливо вміти посилатися на відповідні статті Конституції України, законів, спиратись на теоретичні положення з теорії і

практики організації і функціонування місцевого самоврядування, на існуючу практику проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування, робити узагальнення, висновки, вміти критично відноситись до положень, які даються в спеціальній літературі.

Обговорення питань на семінарському занятті ведеться у формі вільної дискусії, тому, кожен студент повинен уважно слухати доповіді і виступи всіх учасників семінару і має право виступити з доповненням, або виправленням відповідей попередніх виступаючих.

Якщо студент не підготувався до семінару або пропустив його, він повинен відпрацювати відповідну тему у викладача, який веде семінарські заняття в академгрупі, або у викладача, який читає лекції з цього курсу.

СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Місцеве самоврядування та служба в органах місцевого самоврядування в Україні

СЕМІНАРСЬКЕ (ПРАКТИЧНЕ) ЗАНЯТТЯ № 1

ТЕМА 2: СУТНІСТЬ ТА ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. (2 ГОД.)

Питання для обговорення:

1. Поняття публічної служби. Особливості переходу публічного врядування від ідеології «панування над людиною» до ідеології «служіння інтересам людини».
2. Поняття та основні принципи служби в органах місцевого самоврядування.
3. Спільні та відмінні ознаки служби в органах місцевого самоврядування та служби в органах державної влади.
4. Правові засади служби в органах місцевого самоврядування. Загальна характеристика Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 № 2493-III.
5. Переваги й недоліки Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 № 2493-III. Реформування законодавства про службу в органах місцевого самоврядування. Перспективи та основні напрями реформування служби в органах місцевого самоврядування.
6. Реалізація права на службу в органах місцевого самоврядування.
7. Державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування.
8. Служба в органах місцевого самоврядування в умовах дії воєнного стану в Україні.
9. Адаптація служби в органах місцевого самоврядування в Україні до стандартів Європейського Союзу (окремих країн Європейського Союзу).

Після вивчення теми студенти повинні знати (вміти):

- знати поняття «служба в органах місцевого самоврядування», назвати та пояснити основні принципи служби в органах місцевого самоврядування;
- відрізнити службу в органах місцевого самоврядування від державної служби;
- охарактеризувати нормативно-правові акти у сфері служби в органах місцевого самоврядування;
- пояснити сутність та особливості реалізації права на службу в органах місцевого самоврядування;
- основні напрями здійснення державної політики щодо служби в органах місцевого самоврядування;
- проаналізувати процес адаптації служби в органах місцевого самоврядування до стандартів Європейського Союзу (окремих країн Європейського Союзу).

Тестові завдання:

1. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» був прийнятий:
 - а) 1997 р.;
 - б) 1999 р.;
 - в) 2001 р.;
 - г) 2003 р.

2. Які ознаки не є характерними для служби в органах місцевого самоврядування:
 - а) професійність;
 - б) постійна основа;
 - в) спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування;
 - г) спрямована на реалізацію окремих повноважень виконавчих органів сільської, селищної, міської ради.

3. Оберіть ознаки, які характеризують посадову особу місцевого самоврядування:

- а) особа, яка працює в органах місцевого самоврядування;
- б) особа, яка отримує заробітну плату за рахунок державного бюджету;
- в) особа, яка має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих функцій;
- г) особа, яка має відповідні посадові повноваження щодо здійснення господарських функцій.

4. Посадами в органах місцевого самоврядування є:

- а) посади, на які особи призначаються сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України;
- б) посади на які особи призначаються старостою на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України;
- в) виборні посади, на які особи обираються на місцевих виборах;
- г) виборні посади, на які особи обираються або затверджуються відповідною радою.

5. Служба в органах місцевого самоврядування не здійснюється на таких принципах:

- а) служіння територіальній громаді;
- б) людяності і економічної справедливості;
- в) поєднання місцевих і державних інтересів;
- г) верховенства права, демократизму і законності.

6. Служба в органах місцевого самоврядування не здійснюється на таких принципах:

- а) гласності;
- б) пріоритету розвитку та благополуччя регіонів;
- в) рівних можливостей доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням їх ділових якостей та професійної підготовки;
- г) професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі.

7. Служба в органах місцевого самоврядування не здійснюється на таких принципах:

- а) підконтрольності, підзвітності, персональної відповідальності за порушення дисципліни і неналежне виконання службових обов'язків;
- б) виконання обов'язків місцевого самоврядування;
- в) правової і соціальної захищеності посадових осіб місцевого самоврядування;
- г) захисту інтересів відповідної територіальної громади;

8. Служба в органах місцевого самоврядування здійснюється на таких принципах:

- а) народовладдя;
- б) фінансового та матеріально-технічного забезпечення служби за рахунок коштів місцевого бюджету;
- в) колегіальності;
- г) виборності.

9. На посаду в органі місцевого самоврядування можуть бути призначені особи, які мають:

- а) вищу юридичну освіту;
- б) вищу психологічну освіту;
- в) професійну освіту;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. Державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування не здійснюється за такими напрямками:

- а) законодавче врегулювання служби в органах місцевого самоврядування та забезпечення її ефективності;
- б) судовий захист прав місцевого самоврядування;
- в) організація підготовки та перепідготовки кадрів для служби в органах місцевого самоврядування;
- г) правовий та соціальний захист посадових осіб місцевого самоврядування.

Література до теми:

1. Падалко Г. В. Функції держави у сфері місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 20 с.

2. Падалко Г. В. Системний підхід та проблеми його застосування при дослідженні служби в органах місцевого самоврядування в Україні. Часопис Київського університету права. № 2. Київ, 2012. 91–95 с.
3. Падалко Г. В. Служба в органах місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики : дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2013. 485 с.
4. Любченко П. Проблеми правового регулювання служби в органах місцевого самоврядування. Вісник Академії правових наук України 1 (52), 89-97 с., URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5580/1/Lybchenko_89.pdf
5. Падалко Г. В. Конституційні принципи служби в органах місцевого самоврядування в Україні: система та видова характеристика. Держава і право, Юридичні і політичні науки, Випуск 56, 170-176 с., URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64330/32-Padalko.pdf>
6. Падалко Г. В. Правовий режим служби в органах місцевого самоврядування в Україні. Часопис Київського університету права, 2012/3, 104-198 с., URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_3/104.pdf
7. Черній В. Д. Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 21 с.
8. Лопушинський І. П., Філіппова В. Д., Плющ Р. М. Служба в органах місцевого самоврядування України: новації законодавчого забезпечення. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник. № 1 (19) квітень. Київ, 2022. 103-113 с. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)

Нормативно-правові акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
14. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
15. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
16. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>
17. Методичні рекомендації щодо організації трудових відносин в органах місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/823/Metodychni_recomendatsii_trudovi_vidnosyny.pdf
18. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Змістовий модуль 2. Прийняття, проходження та звільнення зі служби в органах місцевого самоврядування

СЕМІНАРСЬКЕ (ПРАКТИЧНЕ) ЗАНЯТТЯ № 2

ТЕМА 4. ПРИЙНЯТТЯ НА СЛУЖБУ В ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. (2 ГОД.)

Питання для обговорення:

1. Сутність та особливості прийняття на службу в органи місцевого самоврядування:
 - 1.1. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, встановлений Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР;
 - 1.2. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, шляхом обрання відповідною радою;
 - 1.3. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, шляхом затвердження відповідною радою;
 - 1.4. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, шляхом проведення конкурсу на зайняття вакантних посад в органах місцевого самоврядування.
2. Проведення випробування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування.
3. Проведення стажування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування. Законодавство України про державну службу.
4. Поняття патронатної служби в органах місцевого самоврядування.
5. Сутність та значення Присяги посадових осіб місцевого самоврядування.
6. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби.
7. Особливості призначення осіб на посади в органи місцевого самоврядування у період дії воєнного стану в Україні.

Після вивчення теми студенти повинні знати (вміти):

- особливості прийняття на службу в органи місцевого самоврядування;
- порядок проведення випробування та стажування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування;
- сутність патронатної служби;
- обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби;
- особливості призначення осіб на посади в органи місцевого самоврядування у період дії воєнного стану в Україні.

Тестові завдання:

1. Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування не здійснюється:

а) на посаду сільського, селищного, міського голови в порядку, встановленому Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»;

б) на посаду голови та заступників голови районної, районної у місті, обласної ради, заступника міського голови - секретаря Київської міської ради, секретаря сільської, селищної, міської ради, голови постійної комісії з питань бюджету обласної, Київської та Севастопольської міських рад шляхом обрання відповідною радою;

в) на посади перших заступників та заступників міських голів (міст - обласних центрів) з питань діяльності виконавчих органів ради шляхом призначення відповідно міським головою на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України;

г) на посади заступників сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради, старости шляхом затвердження відповідною радою.

2. При прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування здійснюється:

а) випробування;

- б) стажування;
- в) атестація;
- г) проведення конкурсу.

3. Проведення конкурсу, випробування та стажування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування здійснюється в порядку, визначеному:

- а) законодавством про службу в органах місцевого самоврядування;
- б) законодавством України про державну службу;
- в) законодавством України про працю;
- г) законодавством про місцеве самоврядування.

4. Чи мають право голови районних, районних у містах, обласних рад, Київський та Севастопольський міський голова та міські голови (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) самостійно (без конкурсу) добирати та приймати на службу своїх помічників, радників (патронатну службу):

- а) тільки помічників та радників, які відповідають за фінансові питання;
- б) тільки помічників та радників, які відповідають за земельні питання;
- в) мають право;
- г) не мають права.

5. Громадяни України, які вперше приймаються на службу в органи місцевого самоврядування, у день прийняття відповідного рішення складають Присягу такого змісту:

- а) «Я, (ім'я та прізвище), урочисто присягаю у своїй службовій діяльності дотримуватися принципів верховенства права, законності, незалежності та конфіденційності, правил етичної поведінки посадових осіб місцевого самоврядування, чесно і сумлінно забезпечувати права жителів села, селища, міста щодо вирішення питань місцевого значення відповідно до Конституції України і законів України, з високою відповідальністю виконувати покладені на мене обов'язки, бути вірним присязі»;
- б) «Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити Українському народові,

дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави, з гідністю нести високе звання службовця та сумлінно виконувати свої обов'язки»;

в) «Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити громаді та народові України, неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, сприяти втіленню їх у життя, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян, сумлінно виконувати свої посадові обов'язки»;

г) «Я, (ім'я та прізвище), вступаючи на посаду в органи місцевого самоврядування, урочисто присягаю Українському народові об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно, справедливо та кваліфіковано працювати, керуючись принципом верховенства права, підкоряючись лише закону, чесно і сумлінно здійснювати повноваження та виконувати обов'язки посадової особи місцевого самоврядування, дотримуватися етичних принципів і правил поведінки посадової особи місцевого самоврядування, не вчиняти дій, що підривають авторитет місцевого самоврядування».

6. Посадова особа місцевого самоврядування, яка вперше приймається на службу в органи місцевого самоврядування, вважається такою, що вступила на посаду, з моменту:

а) оголошення про це на сесії сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення), районної, обласної ради;

б) участі вперше у сесії сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення), районної, обласної ради;

в) складення Присяги;

г) складення Плану діяльності.

7. Особа, яка відмовилася від складення Присяги, вважається такою, що:

а) повинна скласти Присягу на наступному пленарному засіданні;

б) не вступила на посаду;

в) вступила на посаду;

г) вже не зможе ніколи бути призначена, обрана чи затверджена на посаду.

8. На службу в органи місцевого самоврядування не можуть бути прийняті особи:

- а) визнані судом недієздатними;
- б) визнані судом обмежено осудними;
- в) які мають судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;
- г) які за рішенням суду позбавлені права займати посади в органах державної влади та їх апараті або в органах місцевого самоврядування протягом встановленого строку.

9. На посадових осіб місцевого самоврядування поширюються вимоги та обмеження, встановлені:

- а) Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- б) Законом України «Про державну службу»;
- в) Законом України «Про запобігання корупції»;
- г) Законом України «Про статус депутатів місцевих рад».

10. Обмеження, не передбачені Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та пов'язані із проходженням служби в органах місцевого самоврядування, встановлюються:

- а) виключно Законом України «Про статус депутатів місцевих рад»;
- б) виключно законами України;
- в) актами Президента України і Кабінету Міністрів України;
- г) актами органів місцевого самоврядування. б) вивчати громадську думку; вивчати потреби територіальної громади, інформувати про них раду та її органи, брати безпосередню участь у їх вирішенні;
- в) сприяти утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному старостинському окрузі;
- г) визначити і оприлюднити дні, години та місце прийому виборців, інших громадян; вести регулярний, не рідше одного разу на місяць, прийом виборців, розглядати пропозиції, звернення, заяви і скарги членів територіальної громади, вживати заходів щодо забезпечення їх оперативного вирішення.

Література до теми:

1. Молчанова Ю. Ю. Служба в органах місцевого самоврядування як індивідуальна форма участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення: сучасний стан, перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 51. Том 51. Ужгород, 2018. 61-65 с., URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/30990/1/%D0%A1%D0%9B%D0%A3%D0%96%D0%91%D0%90%20%D0%92%20%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%A5%20%D0%9C%D0%86%D0%A1%D0%A6%D0%95%D0%92%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%90%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%86%D0%9D%D0%94%D0%98%D0%92%D0%86%D0%94%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%90.pdf>
2. Ткаченко Г. С. Правові засади служби в органах місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід № 8. Київ, 2017, 103-105 с., URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2017/22.pdf
3. Щebetун І. С., Писарева Е. А. Перспективи реформування муніципальної служби в Україні. Науковий юридичний журнал, № 9. Київ, 2019. 31-37 с., URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/9_2019/6.pdf
4. Чернеженко О. М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Київ, 2019. 521 с.
5. Китайгородська В. В. Законодавче забезпечення праці посадових осіб органів місцевого самоврядування / В. В. Китайгородська // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 91-річчю з дня народж. член-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадр. акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процевського О. І., Харків, 27 берез. 2020 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2020. 133–136 с.
6. Черній В. Д. Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 –

адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 21 с.

7. Лопушинський І. П., Філіппова В. Д., Плющ Р. М. Служба в органах місцевого самоврядування України: новації законодавчого забезпечення. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник. № 1 (19) квітень. Київ, 2022. 103-113 с. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)

Нормативно-правові акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

5. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>

6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

8. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>

9. Виборчий кодекс України: Кодекс від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

10. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

11. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
12. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
13. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
15. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
16. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>
17. Методичні рекомендації щодо організації трудових відносин в органах місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/823/Metodychni_recomendatsii_trudovi_vidnosyny.pdf
18. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

СЕМІНАРСЬКЕ (ПРАКТИЧНЕ) ЗАНЯТТЯ № 3

ТЕМА 5. ПРОХОДЖЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ЗІ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. (2 ГОД.)

Питання для обговорення:

1. Сутність та стадії проходження служби в органах місцевого самоврядування.
2. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Фінансовий контроль. Законодавство України про запобігання корупції.
3. Категорії та ранги посадових осіб місцевого самоврядування.

4. Кадровий резерв служби в органах місцевого самоврядування. Загальна характеристика основних положень Примірного порядку формування кадрового резерву (Про затвердження Типового порядку формування кадрового резерву в органах місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2001 № 1386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2001-%D0%BF#Text>).
5. Атестація посадових осіб місцевого самоврядування. Загальна характеристика основних положень Типового положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування (Про затвердження Типового положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2001 № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2001-%D0%BF#Text>).
4. Граничний вік перебування на службі в органах місцевого самоврядування.
5. Організація навчання і підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування.
6. Просування по службі посадових осіб місцевого самоврядування, визначення тривалості робочого часу, порядку здійснення ними службових відряджень та відшкодування витрат на ці відрядження.
7. Переведення державного службовця на посаду в орган місцевого самоврядування. Переведення посадової особи місцевого самоврядування на посаду державної служби.
8. Матеріальне та соціально-побутове забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування.
9. Правила етичної поведінки посадових осіб місцевого самоврядування. Загальна характеристика основних положень Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>).
10. Підстави припинення служби в органах місцевого самоврядування.

Після вивчення теми студенти повинні знати (вміти):

- сутність та стадії проходження служби в органах місцевого самоврядування;
- основні положення законодавства України про запобігання корупції в частині проходження служби посадовими особами місцевого самоврядування;
- категорії та ранги посадових осіб місцевого самоврядування;
- що таке кадровий резерв служби в органах місцевого самоврядування та атестація посадових осіб місцевого самоврядування;
- інші особливості проходження служби в органах місцевого самоврядування та підстави для її припинення.

Тестові та практичні завдання:

1. Посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані дотримуватися правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених:

- а) Законом України «Про запобігання корупції»;
- б) Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування»;
- в) Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- г) Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

2. Посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані подавати:

- а) декларацію родинних зв'язків;
- б) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- в) декларацію доброчесності;
- г) декларацію особи, уповноваженої на виконання обов'язків посадової особи місцевого самоврядування.

3. В органах місцевого самоврядування встановлюються:

- а) 3 категорії посад;
- б) 5 категорій посад;
- в) 7 категорій посад;
- г) 9 категорій посад.

4. Відомості про присвоєння, зміну чи позбавлення посадової особи місцевого самоврядування відповідного рангу вносяться до:

- а) Державного реєстру баз персональних даних;
- б) Державного реєстру актів цивільного стану громадян;
- в) реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- г) реєстру державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

5. Кадровий резерв (служби в органах місцевого самоврядування) не формується з:

- а) посадових осіб місцевого самоврядування, які підвищили кваліфікацію або пройшли стажування і рекомендовані атестаційною комісією на вищі посади;
- б) державних службовців, які бажають перейти на службу в органи місцевого самоврядування;
- в) технічних працівників та обслуговуючий персонал органів місцевого самоврядування;
- г) спеціалістів виробничої, соціально-культурної, наукової та інших сфер, а також випускників навчальних закладів відповідного профілю.

6. Порядок формування та ведення кадрового резерву посадових осіб місцевого самоврядування визначається:

- а) сільським, селищним, міським головою;
- б) відповідною радою;
- в) виконавчими органами сільської, селищної, міської ради;
- г) старостою.

7. З метою оцінки ділових та професійних якостей, а також кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування один раз на 4 роки підлягають:

- а) випробуванню;
- б) атестації;
- в) проходженню стажування;
- г) підвищенню кваліфікації.

8. Атестації не підлягають:

- а) сільські, селищні, міські голови, голови районних у містах, районних і обласних рад;
- б) секретарі сільських, селищних, міських рад;
- в) начальник управління (відділу) у складі департаменту міської ради;
- г) працівники патронатної служби.

9. Граничний вік перебування на службі в органах місцевого самоврядування становить:

- а) 60 років;
- б) 65 років;
- в) 70 років;
- г) 75 років.

10. Після досягнення граничного віку перебування на службі в органах місцевого самоврядування посадові особи місцевого самоврядування за рішенням відповідного голови:

- а) можуть бути зараховані до кадрового резерву;
- б) можуть бути призначені на вищу посаду;
- в) можуть бути залишені на посадах радників чи консультантів (патронатна служба);
- г) можуть бути переведені на нижчу посаду, що відповідає їх кваліфікації.

11. Підставами припинення служби в органах місцевого самоврядування не є:

- а) порушення посадовою особою місцевого самоврядування Присяги;
- б) порушення умов реалізації права на службу в органах місцевого самоврядування;
- в) виявлення або виникнення обставин, що перешкоджають перебуванню на службі, чи недотримання вимог, пов'язаних із проходженням служби в органах місцевого самоврядування;
- г) досягнення посадовою особою місцевого самоврядування пенсійного віку.

12. Перевибори сільських, селищних, міських голів, зміна керівників органів місцевого самоврядування:

- а) є підставою для припинення служби посадовими особами виконавчих органів рад, їх секретаріатів, крім працівників патронатної служби;
- б) не є підставою для припинення служби посадовими особами виконавчих органів рад, їх секретаріатів, крім працівників патронатної служби;
- в) є підставою для припинення служби посадовими особами виконавчих органів рад, їх секретаріатів;
- г) не є підставою для припинення служби посадовими особами виконавчих органів рад, їх секретаріатів.

13. Посадові особи одержують заробітну плату, розмір якої має забезпечувати:

- а) мінімальний життєвий рівень;
- б) достатній життєвий рівень;
- в) рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму;
- г) найвищий життєвий рівень.

14. Умови оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування визначаються:

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Президентом України;
- г) Національним агентством України з питань державної служби.

15. Джерелом формування фонду оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування є:

- а) державний бюджет;
- б) місцевий бюджет;
- в) державний і місцевий бюджети;
- г) міжнародні організації.

16. Посадовим особам місцевого самоврядування надається щорічна відпустка тривалістю:

- а) 10 календарних днів, якщо законами України не передбачено тривалішої відпустки, з виплатою допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу;

- б) 20 календарних днів, якщо законами України не передбачено тривалішої відпустки, з виплатою допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу;
- в) 30 календарних днів, якщо законами України не передбачено тривалішої відпустки, з виплатою допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу;
- г) 40 календарних днів, якщо законами України не передбачено тривалішої відпустки, з виплатою допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу.

17. До стажу служби в органах місцевого самоврядування зараховується:

- а) період роботи на посадах, на які поширюється дія Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»;
- б) період роботи на посадах і в органах, час роботи в яких зараховується до стажу державної служби;
- в) період роботи на посадах, на які поширюється дія Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», а також на посадах і в органах, час роботи в яких зараховується до стажу державної служби;
- г) період роботи на посадах, на які поширюється дія Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», а також на посадах і в органах, час роботи в яких зараховується до стажу державної служби.

1. Оберіть для дослідження орган місцевого самоврядування, який знаходиться за місцем Вашого постійного чи тимчасового проживання. Здійсніть аналіз (за допомогою використання офіційного веб-сайту органу місцевого самоврядування чи інших джерел) порядку та особливостей проходження посадовими особами служби в конкретному органі місцевого самоврядування. Виокреміть стадії та можливі проблеми проходження служби в органі місцевого самоврядування. Проаналізуйте передумови та причини існуючих проблем, зробіть висновки та запропонуйте шляхи вдосконалення проходження служби в обраному органі місцевого самоврядування з метою підвищення якості роботи посадових осіб загалом та органу місцевого самоврядування зокрема.

2. Створіть модель ефективної служби в органах місцевого самоврядування (де всі посадові особи працюють злагоджено, якісно та на досягнення спільної мети) та, з метою унаочнення матеріалу зробіть презентацію цієї моделі.

Література до теми:

1. Падалко Г. В. Служба в органах місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2013. 485 с.
2. Любченко П. Проблеми правового регулювання служби в органах місцевого самоврядування. Вісник Академії правових наук України 1 (52), 89-97 с., URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5580/1/Lybchenko_89.pdf
3. Падалко Г. В. Конституційні принципи служби в органах місцевого самоврядування в Україні: система та видова характеристика. Держава і право. Юридичні і політичні науки. Випуск 56, Київ, 2012. 170-176 с., URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64330/32/Padalko.pdf>
4. Падалко Г. В. Правовий режим служби в органах місцевого самоврядування в Україні. Часопис Київського університету права № 3. Київ, 2012. 104-198 с., URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_3/104.pdf
5. Черній В. Д. Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 21 с.
6. Лопушинський І. П., Філіппова В. Д., Плющ Р. М. Служба в органах місцевого самоврядування України: новаті законодавчого забезпечення. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник. № 1 (19) квітень. Київ, 2022. 103-113 с. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)

Нормативно-правові акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
5. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
8. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>
9. Виборчий кодекс України: Кодекс від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
10. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
11. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
12. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
13. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

14. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
15. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
16. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>
17. Методичні рекомендації щодо організації трудових відносин в органах місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/823/Metodychni_rec_omendatsii_trudovi_vidnosyny.pdf
18. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

СЕМІНАРСЬКЕ (ПРАКТИЧНЕ) ЗАНЯТТЯ № 4

ТЕМА 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СЛУЖБУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. (2 ГОД.)

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика відповідальності посадової особи місцевого самоврядування.
2. Цивільна відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.
3. Адміністративна відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.
4. Кримінальна відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.
5. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування в Україні.
6. Дисциплінарна відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування.
7. Громадський контроль за службою в органах місцевого самоврядування.

Після вивчення теми студенти повинні знати (вміти):

– охарактеризувати та пояснити особливості цивільної, адміністративної, кримінальної, конституційної, дисциплінарної відповідальності за порушення законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.

Тестові завдання:

1. Особи, винні у порушенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування, притягуються до:

- а) цивільної відповідальності;
- б) кримінальної відповідальності;
- в) господарської відповідальності;
- г) адміністративної відповідальності.

2. Матеріальна шкода, завдана територіальній громаді незаконними рішеннями сільських, селищних, міських голів, голів районних у місті, районних та обласних рад, їх заступників, керівників управлінь, відділів, інших структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, діями чи бездіяльністю посадових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок:

- а) державного бюджету в порядку, встановленому законом;
- б) місцевого бюджету в порядку, встановленому законом;
- в) власних коштів;
- г) коштів сільського, селищного, міського голови.

3. Сільські, селищні, міські, районні у місті, районні та обласні ради, сільський, селищний, міський голова, голова районної у місті, районної та обласної ради мають право:

- а) не виплачувати заробітну плату посадовій особі місцевого самоврядування в рахунок компенсації завданої матеріальної шкоди;
- б) запропонувати взяти кредит, щоб відшкодувати завдану матеріальну шкоду;
- в) зворотної вимоги (регресу) до посадової особи місцевого самоврядування, яка заподіяла шкоду;

г) стягнути кошти з родичів посадової особи місцевого самоврядування, яка заподіяла шкоду.

Література до теми:

1. Пилипишин П. Б. Конституційно-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Київ, 2017. 21 с.
2. Чернеженко О. М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Київ, 2019. 521 с.
3. Губанов О. О. Юридична відповідальність публічних службовців: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 452 с.
4. Черній В. Д. Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 21 с.
5. Лопушинський І. П., Філіппова В. Д., Плющ Р. М. Служба в органах місцевого самоврядування України: новаті законодавчого забезпечення. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник. № 1 (19) квітень. Київ, 2022. 103-113 с. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)

Нормативно-правові акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
5. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
8. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>
9. Виборчий кодекс України: Кодекс від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
10. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
11. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
12. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
13. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
15. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
16. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
17. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

18. Методичні рекомендації щодо організації трудових відносин в органах місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/823/Metodychni_recomendatsii_trudovi_vidnosyny.pdf